

YEREL YÖNETİMLER VE ÇEVRE İLE İLGİLİ HİZMETLERİ

Derya Dönmez

Öğretim Görevlisi

Çukurova Üniversitesi, Mimarlık -Mühendislik Fakültesi

Balcalı, Adana

ÖZET

1950'li yıllardan itibaren devam eden ve daha sonraki yıllarda hızla artan kentleşme süresi sonucunda 1980'li yıllarda toplam nüfusun yaklaşık %50 'sini kentsel nüfus oluşturmaktaydı.

Bu hızlı kentleşme sonucu kentlerimizde altyapı, konut, ulaşım, çevre ve kültür alanlarında sorunlar giderek belirginleşmiştir.

Özellikle istatistikler incelendiğinde yerel yönetimlerin çevre ile ilgili hizmetlerinde yetersiz kaldığı bu konularla ilgili yönetmeliklere uymadıkları görülmektedir.

Türkiye'de büyük kentler dışında yerel yönetimlerde çevre ile hizmetlerin yapılmasında hiçbir planlama yapılmadığı gibi bu konularda eğitilmiş personeline bulunmadığı bilinmektedir. Diğer taraftan birimlerde çalışacak personel seçiminde kişilerin uzmanlık alanlarında daha çok siyasi tercihleri etkili olmaktadır.

Bütün bunların sonucu olarak yerel yönetimlerin sınırları içindeki hizmetler ya ye- tersiz kalmakta yada bireylere ulaşmamaktadır.

GİRİŞ

1950'lerden sonra devam eden 1970'li yıllarda artan, hızlı kentleşme süreci sonucu nüfus 1980'li yıllarda toplam nüfusun %50' sini oluşturmaktaydı. Yine 70'li yıllarda kent nüfusunun her yıl %7 oranında arttığı tesbit edilmiş ve yılda 650 bin kır kökenli yurttaşın büyük kentlere göç etmesi gerçekleşmiştir. 90'lı yıllarda bu artış yavaşlamış olmakla beraber 1997 genel nüfus sayımı sonuçlarına göre il ve ilçe merkezlerinin toplam nüfus içindeki oranı %65.03, köy nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı ise %34.97 dir. 1990 genel nüfus sayımına göre il ve ilçe merkezlerinin toplam nüfus içindeki oranı %59.21, köy nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı ise %40.79 idi. Buna göre 1990-1997 yılları arasındaki il ve ilçe merkezlerindeki nüfus artışı hızının %28.27, köyler için ise -% 6.57 olduğu ifade edilmiştir. Bölgeler arasında kent nüfusu artış hızı en yüksek Marmara bölgesinde %28.3, en düşük de -%5.01 ile Karadeniz bölgesinde görülmüştür. Bu bulgular bazı bölgelere ve kentlere göçün devam ettiğini göstermektedir.

Belediye sınırları içindeki bu hızlı nüfus artışları, buralardaki altyapı, konut, ulaşım, ve çevre alanlarındaki sorunları belirginleştirmiştir.

ÇALIŞMANIN AMAÇI

Bu çalışmada yapılan istatistik çalışmaları ışığında çevre ile ilgili sorunlar ve yerel yönetimlerin verdiği hizmetler incelenmiştir. Rakamlarla yerel yönetimlerin çevre ilgili hizmetlerinde yetersiz kaldığı gösterilmeğe çalışılmış ve nedenler sunulmuştur.

KATI ATIK SORUNU

Türkiye'de 2322 belediyede yapılan araştırmağa göre 2157' si çöp toplama hizmeti vermektedir. Bu belediyelerde ortalama kişi başına çöp üretimi 1.39 kg/gündür. Bu da belediyelerin sınırları içindeki nüfus için yılda 22 815 750 ton

etmektedir. Bu kadar büyük miktar atığın depolanma yerinin seçimi, depolanması ve toplanması için iyi bir planlama gerekir.

Yine 1996'de yapılan bir araştırmaya bakıldığında toplanan katı atığın %76.9 düzensiz depolanmakta, %12.7 düzenli depolanmakta, geri kalan miktarın %0.45 kompost olarak, %1.72'si nehir göllere, atılmakla, %1.96'sı açıkta yakılmakla, %2.42'si diğer metodlarla bertaraf edilmektedir. 1991' de ise 1974 belediye üzerine yapılan çalışmada toplanan % 80 düzensiz depolanmakta, %1.73 yakılmakta, %14 denize, göle, nehirlere atılmakta, %1.7 kompost, %1.4 düzenli depolanmakta, %0.02 tarımda kullanılmaktadır. Rakamlara bakıldığında 1996'da elde edilen ve daha çok sayıda belediyede yapılan araştırmalara göre çöplerin depolanmasında iyileşme vardır. Fakat düzenli depolama istenilen düzeye ulaşmamıştır.

Diğer taraftan katı atık yönetmeliğinin uygulanması araştırıldığında 1991 yılında 1999 belediyenin parasal, personel ve araç yetersizliği, teknik problemler nedeniyle yönetmeliği uygulayamadıklarını, 798 ise yönetmelik hakkında bir fikirleri olmadıklarını beyan ettikleri bulunmuştur. Bu durum 1996 'da yapılan araştırmada ise 1544 belediyenin bir önceki çalışmada belirtilen sebeplerle uygulayamadıklarını, 521 inin ise aynı şekilde yönetmeliği bilmediklerini ortaya çıkarmıştır.

İÇME SUYU VE ATIK SU SORUNU

2245 belediye içeren araştırmaya göre 2113 belediye içmesuyu şebekesi ile, 312 si kuyularla, 232 si kaynaklardan, 333 ü halk çeşmeleri ile, 6 belediye de diğer yollarla bireylere içme ve kullanma suyu hizmeti vermektedir. 62.810.111 nüfusu içeren 2758 belediyelerde yapılan araştırmalara göre nüfusun %69.6 sına içme suyu şebekesi ile, %24.33 üne içmesuyu arıtma tesisi ile hizmet verilmektedir. 71 içmesuyu arıtma tesisi var olup bunlardan 3' ü faal değildir. Arıtma tesisi olan belediye sayısı 66 tesisleri kullanan belediye sayısı ise 129 dur. Rakamlardan da anlaşılacağı gibi genelde içmesuyu hiçbir arıtma işlemine tabi tutulmadan

verilmektedir. Bu nedenledir ki özellikle yaz aylarında bazı enfeksiyon hastalıklarına sıkça rastlanmaktadır.

Atıksu konusunda belediyelerin verdiği hizmetlere bakılırsa kanalizasyon şebekesi ile hizmet edilen nüfus toplam nüfusun %54.73 'ü, atıksu arıtma oranı ise %10.5 dir. Kanalizasyon sistemi incelendiğinde 2245 belediyenin 1327 si kanalizasyon şebekesine sahip olup bu da genel nüfusun % 74.87 sini oluşturmaktadır. Foseptik kullanan belediyelerin sayısı ise 1962 nüfusunun genel nüfusa oranı ise %25.12 dir. Kanalizasyon şebekesi olan belediyelerin ürettikleri toplam atıksuyun % 48.72 si nehirlerle, %39.28 si denizlere, %3.92 si barajlara, %3.9 göllere, %0.12 si foseptiklere boşaltılmaktadır. Toplam arıtma tesisi olan olan belediye 50 olup tesis sayısı 52 dir. Bu tesisleri kullanan belediye sayısı 73 tür. Bu veriler göstermektedir ki Türkiye'de yüzey suları hızla kirlenmektedir.

SONUÇ

Sadece iki ana başlık olarak yerel yönetimlerin çevre ile ilgili hizmetleri incelendiğinde bunların yetersiz olduğu, sınırları içerisinde çevre sorunlarına çözümler üretemediklerinden çevre kirlenmesine büyük ölçüde katkıda bulunmaktadırlar. Milyonlarca tonu bulan katı atık milyonlarca m³'ü bulan atık su bertarafı için birkaç yerel yönetimler dışındaki yönetimler plan ve programa sahip değildir. Bu konularda uzman personellerden yoksun oluşları da ayrı bir çözümsüzlük yaratmaktadır. Ayrıca bu kurumlarda personel seçiminde kişilerin uzmanlık alanlarından daha çok siyasi tercihleri etkili olduğu bilinmektedir. Kaynakların plansız kullanılması da ayrıca parasal yetersizlik yaratmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Göymen. K., Türkiye'de Kent Yönetimi, Boyut Kitapları Araştırma Dizisi, 1997.
2. Uğurlu. F., Belediyelerin Yeniden Yapılanmaları ile İlgili Çözüm Önerileri, Devlet Planlama Teşkilatı, 1995.
3. Çevre İstatistikleri, Belediye Katı Atık İstatistikleri, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 1991

//*/ 05 05 05

MUNICIPAL ADMINISTRATIONS AND THEIR ENVIRONMENTAL SERVICES

Since its start in 1950's, urbanization in Turkey is continuing. After 30 years of urbanization 50 percent of total population was living in cities in 1980's.

Because of increasing urbanization, substructural, housing, transportation, environmental and cultural problems have become more pronounced.

It has been seen when statistical data are studied, especially environmental services of the municipal administrations are not enough and municipal administrations do not follow the regulations.

In Turkey, it has been known, not only metropolitan but also other municipal administrations have no plans and programs about solving environmental problems, furthermore they have few employees educated in those subjects. Political considerations are usually more important than the specialization for the choice of employees in these areas.

For these reasons within the boundaries of the municipal administrations services are not enough or not reaching the people.